

Број 27.

У Београду 29. Јула 1874.

Година 1.

Изази сваке
недеље.Претплата се шаље
напред уредништву.
Уредништво је у бо-
гословији.

СИОН

За све српске кра-
јеве стаје на год.
60 гр. или 6 фор. на
по год. 30 гр. или
3 фор. на три мес.
15 гр. или 1 фор. и
50 нов.Неплаћена писма од
нередовних допис-
ника не примају се.**ЛИСТ ЗА СВЕШТЕНИКЕ, ВАСПИТАТЕЉЕ И РОДИТЕЉЕ.**

Издаје и уређује проф. богосл. архим. Нестор.

Б е с е д а

приликом благодарења после кише, на старом црквишту у Борини
8 Јула 1874. год.¹

Драга браћо! Ево нас данас у братском збору, на че-
ститом раду свете молитве, а на светом месту, по причама
народњим, негда постојавше цркве наше! Колико ли је пута
можда цела ова пољаница, прекријена била побожним ду-
шама српским, око светог олтара, негда постојавше ове свете
цркве наше? Шта ли је пута, на овом истом месту, свеште-
ник српски, узносио смиреним гласом Господу Богу свете
молитве? Колико ли је пута, повадио св. олтар тамњаном
побожности наших старих?

То је богме давно било; данас паметара нема, да нам
истинито каже, кад је пропојала, и докле је служила ова
света црква, — црква божија. Само остаде о њој прича у
народу. Па и ко ће нам други штогод казати о томе, када
Турци после наше пропасти на Косову: опустише нам цркве
и манастире, спалише нам књиге цароставне, сажероше срп-
ског светитеља Саву, па још прете да исеку све попове
српске учитеље, а оставе само ђецу луду.

¹ Говорио Димитрије Трифуновић парох ковиљачки.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ја, можда је овде звонило звоно за времена наших славних царева, а можда је огласивши нашу пропаст на Косову, расковано било на ђулад и лубарде, те таманило нашу јадну браћу, можда је од њега после наше пропасти, закувала многа мајка српска, зацвијела сестрица за братом јединцем. Без сумње, и ово је место, заливено многим крвљу српском. И овде су миздрацима израђене многе груди српске, док је Турчин извршио своју бесну ђуд, разрушио цркву, ову светињу народну, да се Србин несећа своје славне прошлости, да с' несећа свога царовања. Мишљаше душман, да ће му Србин вечно робовати, да ће га вечно, његовом троструком камциом тући. Србин се и данас згрозити мора, кад помисли на то патничко стање народа нашег. Ево како песма прича о ондашњем добу:

„Србин ради а Турчин се слади,
 „Србин роди, а Турчин одводи,
 „Српска чеда, Турски заточници,
 „Српска земља, Турски спахилуци,
 „Где бејаху куле и кубета:
 „Ту се дижу Турска муварета,
 „Где с' појаху песме божанствене;
 „Ту урличу ходе и дервиши,
 „Срб претрпље муке свакојаке,
 „И препишта у окову тешком.“

Но кад врела крвца српских мученика, из огњишта српског пушити се поче, тресну Србин тешким синџирима ропства, збаци јарам грозног зулумџара, напуни се гора врлом Србадијом, па повика из грла јуначког: „Ко је Србин и часним се крстом крсти, нека наше свијетло оружје, земан дошо ваља војевати, за крст часни крвцу прољевати.“

Пови се тама по земљи српској, од силнога праха и олова, ал из ове густе таме, појави се рујна зора слободе српске, заблиста се свето знамење Спаситеља нашег, и зазвони звоно слободе српске.

Пре неколико година, Србија прослави педесето-годишњицу слободе своје, ал на овом месту, — овом паметару,

старе славе наше, јошт незвони звоно, да позове верне на свету молитву, да загреје срце наше преко дринске браће, светим огњем слободе хришћанске. Јека звона, која би затрубила у овој пољани поред Дрине, разблажила би им тугу чемерног живота, оживљавала би им наду, да ће се и њима скорим родити сунце слободе.

Па шта је узрок, што смо тако занемарили ову старину нашу? Кад погледамо свуда око нас, морамо признати, да је Господ Бог ово местанце дивно окитио. Свега има доста, па да поред дивног накита Божијег, дичи ово место прева и школа. Но као да је недостајало марљивости и устанка око тога? Па хоћемо ли и од сада тако немарни бити спрам ове старине наше? Хоћемо ли и даље оставити подмладак наш у незнању, да нас проклиње за немарност нашу? Дан за даном, година за годином пролази, све се мења и дотерује, па тешко оном, ко време у залудно троши, тешко оном, ко немисли на будућност своју и подмладка свога! Да ли је боље да нас подмладак наш благосиља, или да нас проклиње, што га у незнању остављамо?... Човек се састоји из тела и душе, па као год што би тело без хране пропало, тако исто и душа пропада без своје хране умне, — знања и науке. Ми се надамо, да ћемо свом снагом настати, да овај недостатак у нашем оштетству попуњимо. Надамо се да неће проћи много времена, када ће на овом месту, врвети дечица наша, да напоје ум свој бистром водом науке и знања, када ћемо се чешће на овом месту скупљати, да се наслађавамо слушањем свете науке Спаситеља нашег Господа Исуса Христа. Нама је дужност налагала, казати вам ово неколико речи, а остварење овог, зависиће од вас самих. Нама би особита радост била, кад би се скорим започео братски договор и рад, овог посве корисног за нас предузећа, и ми од своје стране не бих жалили умора, само да што скорије поникне на овом месту прева и школа.

Но нас је и друга потреба овде искупила. Сунце беше

запекло усева наше, ваздух се беше од силне жеге згуснуо, усеви се сневеселише, глад беше отворила чељусти своје, и земљорадник се беше снуждио, да ће му узалудан труд бити. Дању — ноћу мишљаше, како ће изранити пород свој. — Но како је велика милост твоја Господе Боже, пуна је земља светих твојих дарова! Куд год се окренемо видимо благодети твоје, ти нас обасипљеш милошћу твојом. У часу кад нас зебња обузе, да ће сујетан остати труд наш, када јака жега исцеди влагу, која је за растење усева нужна, ти нам посла небеску милост твоју, ти нам окваси њиве плодносном кишом, скиде дано-ноћњу зебњу и развесели срца наша, па зато се и састадосмо, да принесемо благодарност нашу твојом светом престолу и да те замолимо за продужење твог отчинског старања о нама. —

На овом месту нужно је, да нашу пажњу, на један посве немио појав, у животу нашем обратимо. Вера у Бога побудила нас је, да се овде састанемо, но да ли ми веру нашу засведочавамо добрим делима? На ово питање, морамо заруменити. — Колико их има међу нама, којима је псовка свега што је по нашем закону свето, посве обичан разговор!? Колико их има, који дечицу своју, тек што почну говорити, уместо хришћанског васпитања, уче псовци и грдњи!? Па јесте ли видели браћо, шта дочекају такви родитељи? Уверени смо да ћете сами признати, да осим тога, што страشان грех на душу своју наваљују — дочекају оно што песма говори о непослушној деци: *„Непоштују млађи старијега, неслушају деца родитеље.“* Богме браћо, жалосно је, ал морамо признати, да таквих прилика доста виђамо. Па хоће ли Бог овако неблагодарним синовима милост своју указивати, који грде, псују и неслушају своје родитеље, који су толико труда и муке поднели, док су их одгајили и одранили? Мајка гаји чедо у колевци и јошт тада помишља, како ће јој син у старости подпора и ранитељ бити, а син пошто дође у узраст, већ се почне мрго-

дети на све што му отац и мати раде, говорећи да су незналице и да му недаду по вољи живети. На више места, мало по мало, па родитељима својим изтргну и управу њиховог сопственог имања, после чега ни да се обазру на њих, — мрзи их ако им родитељи подуже и живе. Такву децу, заиста очекује казна Божија, те ће и с њима њихова деца онако поступати. Но ко је крив, што се тако често дају виђати рђаве прилике непослушности и непоштовања својих родитеља? Криви су родитељи, криво је незнање и рђав правац породичног васпитања. Па ко ће нам залечити ове мане наше? Ко ће нам показати бољи и лепши пут будућности нашој? Заиста други нико *до школа и црква*. У школи, овом источнику науке, скупиће се дечица наша, и напојена светлошћу науке и знања, благосиљаће добротворе своје, — а сви скупа у цркви, — храму Божије истине, наслађаваћемо се светлошћу божанствене науке Спаситеља нашег Господа Исуса Христа.

Дај Боже, да под владом нашег општељубљеног светлог господара и кнеза Милана М. Обреновића IV., школа наша, на овоме месту запламти буктињом науке младе умове дечице наше, да светлошћу знања препороди срдашца њихова, а црква да на глас звона чешће позива на свету молитву, како би Господ Бог, ублажен нашом чешћом молитвом, укрепио срца наша, слогом и браћком љубављу, поља и усева наше благословио плодом а домове наше сваким напредком! **Амин.**

Поглед на питање о сајединењу цркава.

(НАСТАВАК).

Какав резултат имадоше у славјанском свјету тава дјевствија? На жалост морамо признати, да су резултати унијониста увјенчали се сада бољим успјехом, него ли у првом периоду. Лукава језуитска дјевствија произведоше тава плод да боље желити нису могли проповједници уније. Многи и

премноги веома лако су се склањали на ништаве по изгледу захтјеве, што су предлагали православнима језуити и пристајали су на ону тобожњу аутономију, што је лукави Рим предлагао унијатским црквама. Но чим је даље ишло време, тим су се све више и више бркали одношаји унијатске цркве: положај њезин све више је не нормалним постајао. Почеше увиђати да хваљена аутономија суштаствује само у рјечима, дјејствија латина тежила су јавно к једној само цјели, да полатине, унијате. Него срећом та дјејствија буду примјечена од унијата и изазваше код њих реакцију. Добри одношаји између једних и других исчезоше. Унијати нађоше се у једанпут у најнесноснијем положају: са ужасом они се око себе обазираху, видећи да их сви немилим оком гледају. Православни их презираху као издајце религијозних и националних начела својих, Латини исто, као људе, који су само по имену римокатолици, а у самој су ствари православни. Сва дјејствија језуита свршише се тиме, што унијати немајући снаге да одоле више наравственом понижењу, двусмисленом свом положају и безбројним наравственим и физичким страдањима, у која их је унија бацила, после дужих или краћих колебања, обратише се опет к оној страни, од које су их лукава језуитска дјејствија удаљила. Тако је било у Литви, најобширнијем пољу језуитског дјеловања, тако видимо и у другим славјанским земљама.

Таким начином, при свој лукавој тактици, којом је латински свјет хтјео привући у своју мрежу, почињући од XVI вјека, православне народе, ипак ништа му не поможе да достигне завјетну цјел својих тежња. Успјеси латинства у славјанским земљама савнително врло су ништави. Ако јуридикчко официјална дјејствија за време суштаствовања грчке царевине не могоше довести до жељеног јединства међу црквама, то тим мање наравствена, премда врло фина дјејствија периода језуитског могоше шта у том одношају учинити.

Да видимо шта је по том питању учинио наш вјек и да

ли има какве наде на успјех из правца, којим данас пођоше дјелатељи на пољу црквеног уједињења.

II.

Данас питање о сајединењу цркава ступило је у нови период развића. Најживље покушаје у томе ми налазимо у епископалној англо-американској цркви; особито у друштву старокатолика, а у најновије доба врло важне покушаје у средини протестаната.

Каква је разлика данашњих покушаја од покушаја пређашњих вјекова? Данас почињу сазнавати сву апормалност, сву насилност пређашњих покушаја. Поњају, да спољнима, ма и најтактичнијим мјерама није могуће ништа урадити у корист питања о сајединењу цркава; а међутим потреба да се установи обште црквени мир данас постаје најосјетљивијом и њом су проникнути најсвјетлији умови христјанског свјета. Сада појимају боље него икада, да је разјединење христјанских цркава појав у Божијој цркви не нормалан. На мисли о сајединењу цркава у једну Христову цркву у наше време установљена су не само црквена правитељства, него и најваљанији умови христјанског запада, и к њој су сва усиља обраћена. Пишу се с том цјељу обширне књиге, оснивају се друштва и у том духу проповједа са професорских катедара. *Наука* креће данас пријатеље христове цркве к дједу и руководи их к достижењу узвишене задаће њиове.

Англиканска црква прва је покренула мисао о зближењу своје цркве са православном црквом.

Први и најглавнији узрок тог покрета у англиканској цркви налази се у неопредељености вјероука њеног. Неизбјежном посљедицом те неопредељености било је распадење англиканске цркве на различне, једна другој противуположне религијозне фракције, којима је немогућно било сајединити се, јер им недостаје спољни авторитет. Англикански епископат који би сам морао састављати тај авторитет, немоћан је сам у себи; јер сазнавајући да је удаљен од древног корена, да

подлежи сумњи дјејствителна законитост његовог пријемства, он без смјелости врши своју пастирску службу у цркви и тражи заштите власти својој од грађанског правителства. А мјешање грађанске власти у црквене послове никада није донјело среће цркви, давно је Делингер казао. То исто и ми можемо рећи о англиканском епископату. Кад једно црквено друштво или staleж у цркви тражи помоћи од свјетовне владе ради свога суштаствованја, ту нема праве цркве, ту је незаконит црквени staleж.

Неопредјељеност такову свога вјероука поњаше прваци богослови англиканске цркве, тражише научним путем да испитају свој вјероук и да тако дођу до темељите истине, — но узалудан им сав труд бјеше. У латинству истине и тражити нису хтјели, јер због неистивости латинске цркве, они и одступише од ње; пак баш да је који из међу научењака богослова и хтјео какав покушај учинити да сблизи англиканску са римском црквом, маса народа, огорчена вјековитом ненавишћу к латинству, стала би на пут таким покушајима у самом зачетку њиовом. Од протестантске цркве свјетлост истине није им могла сијнути, јер неистина протестанства створила је англиканску цркву. „Обратите се к истоку, — са истока свјетлост!“ рече им знаменити Овербек.

Појединци богослови почеше из почетка занимати се изсьећивањем истина православне цркве. Палмер, у првој половини нашег вјека, први је предузео рјешитељни корак к сближењу своје цркве с православном. Него изванредне околности и слабост характера његовог зауставише на пола пута дјело. Гатсерли, учени богослов, проникавши се узвишеношћу православног вјероука, замисли сам најпре примити православље и за тим образовати у Енглеској обштину људи са задањом, да проповједају сближење англиканске цркве са православном. Дјелателност његова није се увјенчала оним плодом, како је то желио Гатсерли, јер спољним начином, без утицања на душу, не могућно је промјенити вјековита

религијозна убјеђења једног народа, а особито таког стојичког народа. као што је енглески: њему је потреба много учити, много испитивати, док се рјеша промјенути какав стари позор свој. Много је корисније било друго средство, кога се је он латио да распростире православље у Енглеској, наиме: превађање на енглески језик таквих православних дух. књига, из којих би, као што он сам вели, могли енглези упознати се са суштином св. православне цркве и сљед. својих заблуда. За оне пак којима је немогућно те преводе читати, начин распрострањења православља замјењивао се је устројством у Енглеској православног богослужења на енглеском језику.

Учени Ричардсон, пастир англизанске цркве и члан оксфордског универзитета, усвојивши темељито начела православне цркве и убједивши се научним путем, да је она једина апостолска црква, прими 1861 године православље. Дјело распрострањења православних истина међу члановима англиканске цркве, по стопама Гатсерли, Ричардсон сјајно је одпочео и толико му је дјелатељност уснјешна била да је за врло кратко време успјео обратити најљу к православној цркви највишег цвјета енглеског народа.

Дјелателност Гатсерли-а и Ричардсон-а тако је плодотворна била, да су за кратко време веома широке постале симпатије енглеских епископада к православној цркви, као цркви древној, уважења достојној (*venerabilis*), апостолској цркви. „Настаје време велике кризе, говораше у то доба један од најважнијих духовних часописа Енглеске, и та криза тиче се судбе свију народа; тако да сваки члан цркве мора да се обазре и да пази шта ће чинити при таквим потресима. У данашњем положају ствари, двје дужности мора имати пред очима сваки христјанин. Прва је да дјелитељни положај и карактер грчке цркве постане предметом најмарљивијег испитивања, при чему морају се одстранити све предрасуде, које код нас постоје о православној цркви; и ради тога потребито је да се изучи та древна црква не на основу појава данашњег, бједног свјета,

како нам га представљају покрети народних маса, а треба ју изучавати у њеним таинствима и обредима, у њеним догматима и у оним каноничким установама, по којима се руководе њени синови, у установама, које им показују сваки корак, што они морају учинити и које им опредељују свако молење, што они морају свршавати од кољевке до гроба. Друга је дужност, да особито при данашњем положају наше (англик.) цркве, посље свестраног испитања историчких летописа, одстранимо од себе мњење, које је њеким начином уселило се у нама, као да је западна црква најдревнији дјео васионске цркве, најбезопаснија по праву прејемства и на посједак, као да је она, као тврди стуб, остала непомичном а међутим да је источна половина тога њекада савршеног храма одпао од ње усљед различних историчких околности. То је са свим друкчије било (it is not so). Ми самоувјерено тврдимо, да сваки онај који буде хтјео непристрасно и по достојерним изворима изучавати историју прошлости, мораће доћи к закључку, да то питање *никако* се још не може сматрати разрјешеним и да по правом, поштемом суду не може *нипошто* бити окривљена источна половнна васионске цркве. Што се пак нас тиче, то ми држимо, на темељу разних авторитета, да то питање мора бити рјешено у корист источне цркве, јер је очигледно, да је латинска црква удаљила се од достаславне древне цркве истока и оставила ју је онаку, каква је она још и данас. Ако нам дакле све показује да источна црква мора, по Бож. промислу, постати оруђем да се просвјети свјетлошћу Евангелија велики дјео васионе, то нека наше христољубиве жеље и наде буду обраћене к тој древној цркви и нека увјек у мисли о цркви истока буде обраћена наша народна молитва: *да придетъ царствию Твое!*“ Други обштевропски енглески часопис Times у исто је доба исказао у једном свом уводном чланку живу потребу најозбиљнијег претресања питања о сајединењу цркава и позвао је владу да изашље делегацију у Русију да се положај дјела испита и да

се гледа чим скорије оно рјешити; јер, закључује, гдје су тако обширне народне симпатије к једној цркви, тамо се само добру надати може.“

(НАСТАВИТЕ СЕ.)

Папство и његова централизација.

(НАСТАВАК.)

Калуђерство папству је приправљало оружје и крчило путове. Велика разлика постоји између калуђера православнога и калуђера римскога.

Калуђер је православни спреман скочити у ватру за веру и народност своју и туна остаје; али калуђер римски, осим што воле веру, приправан је да предузме *све* и *сва*, чим му налог стигне од надлежног старешине; он је у друштву, у шуми, у царским палатама једнако равнодушан; њему сева у мозгу само заповест надстојатеља; па се небо орило или под њим земља зевала он мора налог да изврши или да се упропасти. Листајући повестницу калуђерства од правила реда св. Венедикта (V века) па све до правила Лигориста или *реденториста* овога века, калуђер је римски у рукама својих старешина *мртво тело*, које се креће по вољи надстојатеља и *римске курије*. Ми овде не нападамо на калуђерство римско, шта више признајемо његове велике заслуге за род човечански; овде само излажемо његову послушност према папству. Они, који у начелу нападају калуђерство, нека изводе прочитати Дандола¹⁾ чувеног писца италијанског, говоре Дондес-Ређа заступника у италијанском парламенту, швајцера А. Виљата да и не спомињемо неке историке протестанске првога реда.

Из међу истока и запада вечита је борба била још пре Христа. Са истока своју светлост, образованост, запад је вавек примао, па (ствар чудновата!) запад је вечито исказивао и данас исказује своју не благодарност према истоку. Власт

¹⁾ П. monachismo Milano 1862.

цариградских цесара на западу већ је била на сутону, народи су се селили, пресељавали, комешали, и то је све ишло у прилог римске столице. На западу народи разореног царства римског бадава су просили помоћи од источних цесара, зато из нужде бацалису се у наручај римских папа. Византија н. п. у Шпанији, морали су благодарити своме свештенству што су имали, према жалостним околностима, најчовекољубљиве законе. Где је год могао да продре дух хришћански, онде су се лечиле народне ране и наступало благо васпитање. Рим није толико гледао (и ако за себе има доста примера) на општу корист народа, колико је на то нишанио како да обезбеди своје времените интересе. Треба ли нам бавити се на пољу доказа? Нијели отворена, приступна повестница папства свакоме, који уме читати и разуме шта чита? Могу ли се сакрити животописи римских папа, које су писали ватикански књижари н. п. Платина? Па за што да откривамо срамоту људи, који су у Риму папствовали? Едали човек престаје бити човеком, кад заузме нови положај у друштву? Е да ли човеков живот није непрестана борба? Нијели апостол народа трпио тешке муке, борећи се против тела и похоте? Пребацити човеку слабости ми ценимо да је највећа подлост, ако оне не заседају у веру, јавни морал; а обично ко их пребацује, тај је загледао до очију и свакога опомиње на оне речи Христове „видиш власт у туђем оку а у своме не видиш балвана.“ — Ми пишући о папству не пазимо на друго, но на његову спољашњу управу; све остало што смо у стању да примјетимо, радо изостављамо.

Монтескије давно је рекао „да европски народи запуштају своје трговачке интересе због политичких интереса, и да само енглези предпостављају трговину политичким интересима.“ Ово је жива истина, коју је Рим пре увидео, нежли Монтескије. Духовни Рим је гонио ову енглезку политику све

¹⁾ Пос. I. кор. гл. 9: 26, 27. — пос. чифут. гл. III: 15. гл. VII. 28, и на многим другим местима.

дотле, док је био убеђен да му она неће шкодити опстанку, само се је у томе варао, што је сматрао централизацију као нужни услов свог опстанка. Централизација у природи нужна је неопходно; без ње бих се природа разкомадала и прави хаос настао. У друштвеном пак животу питање је већ решено, да *приморана* политична или црквена *централизација задружних сила води на пропаст* и да је ограничена *самосталност најбољи услов за развитак, узраст, дуготрајање друштвеног организма*. Има природних, друштвених телеса тако снажног организма, да их једва зуб времена може изглођати. Папство беше ухватило дубока корена у масама на западу; *Лаф* и *Атила* то су дивни, у историји вечити споменици цивилизације, духа хришћанскога и варварства, идолоштовскога духа.

Благодети папства несме запад заборавити, но само нам се овде навлачи питање: докле и за што? Под којим условима, изузетцима? Ова су питања већ решена са разних тачака гледишта; ми дакле, почем смо видели зачетак папства и његове централизације, прелазимо сада на средства, којима је Рим постигао ону свемоћност у средњем веку.

Апостол Павле у првој посланици Коринћанима говорећи о васкрсенију мртвијех пише овако „сије се у срамоти, а устаје у слави, сије се у слабости, а устаје у снази.“ Папство је зацело сејало у срамоти и устало је у слави, сејало је у слабости а устало је у снази. Да је оно сејало у слабости цотајно, сведочи нам црквена повестница и ми смо то доказали; да је оно сејало у срамоти и устало у снази, на најпоследње утонуло у бездан прошлости ми ћемо на кратко доказати.

Папизму су у почетку средства била сваковрсна; он је у њима потпуно успео. На западу до душе било је одпора, али грдни ратови, страдања народа најпоследње склонилише опозицију на примирје. Латински епископи већином бејаху опрљани оним истим махнама, које су могли да пребаце папству. Списи *Мартина* и *Григорија* епископа Туронезких непристрас-

ном читаоцу дижу и најмању сумњу. Папство обезбеђено на западу, сада натеже све жице да потчини исток.

На истоку посао није био тако лак; источни епископи нису били склони на захтевања централизма. Они су у више прилика исказивали своја чувства и посланике папине ладнокрвно примали, а каткад их изобличавали. У таквом расположењу источног свештенства, папизму није било на ино, но да се склони под заштиту византијских цесара.

Византијски цесари већином бејаху кукавице; шта више и узрок понижења источне цркве, присиљавајући епископе да слепо сљедују њиховој несталној политици. Понижење источног свештенства у саборима *Лионском* и *Флорентијском* коме да пребацимо, но византијским цесарима? ¹⁾

У Цариграду цесари су се мењали на брзу руку; мач, отров, многе одиремише на други свет, па како се према њих влада папство? Води сплетке у царском двору преко својих посланика, ђути или хвали. Овде наводимо само један пример.

Фока, храбри војник из неблагодарности погуби свог добродетеља цесара Мавриција и с њим четорицу његових синова. Дело Фокино изазва опште негодовање и Фока на скоро прими достојну плату за своје крволоштво. Тада је седио на римској столици папа Гргур велики, човек учен и побожан. Он место да укори злочин издајнице Фоке, шаље му свој папски благослов и вели му овако у својој посланици „слава Богу на небу, који заповеда времену и царства преноси на друга лица; ти си онај цесар, кога окружава милост божја!“

Овај исти Гргур због својих мисија у инглеској редовне је дописе држао с француском краљицом Брунехилдом, у којима хвали до небеса ову *нечестиву* краљицу; шта више у дописима нема ни трага, ма буд каквом убору! Таким средствима лако се цељ постизава. . .

¹⁾ Источни епископи од византијских цесара приморани седели су у поменутиим саборима, народ за увију није хтео ни да чује.

Из овога самога факта, што је побожни Григорије похвалио разбојничко дело тирјанина Фоке дако се може закључити, да су најчеститији људи, који су седели на римској духовној столици морали следовати црквено-политичном правцу ове столице, и да је већ било нестало у римској цркви храбрих Амброзија, који су јуначки знали казнити недела и самих најсилнијих цесара. Ми смо већ доказали у овој нашој расправи, да је папство од свога почетка гонило политику освојачку и да није своју пажњу обраћало на средства, која су га тој цели водила. Ову нашу предпоставку укрестићемо разлозима изведеним из повеснице папства; али пре ваља нам бацити један поглед на црквено-политичну историју византијског царства.

Монофизитизам (верска заблуда, која је учила да Христос није имао две, него једну природу) и монотелизам (небожна наука, која је у Христу признавала једну вољу) бежаху дубоко уздрмали цркву и византијско царство. Прву је заблуду оборио четврти и пети васеленски сабор за време цесара Марцијана и Јустинијана, а другу шести васелински цариградски сабор (680 год.).

Праведни Бог, који је дуготрпељив, до крајности беше већ предао источно царство у руке безбожних народа због тешких греха и сваки дан рађајућих се јереса и разколнштва хришћанског народа. Козроје II, придевком *царвиц* зграби оружје да освети немилу смрт свог добродетеља цесара Мавриција, одби пријатељство цесара Ираклија; освоји силне градове на Еврату, продре у Сирију и запади величапствену варош Антијокију. У самом Јерусалиму покла и поубија 90,000 бедних хришћана и разгласи на све стране да ће заменити Христову веру идолопоклоничком вером. Византијско царство усљед тога беше снало на сам Цариград, почем беху поплавили у исто време обри (авари) његове европске државе. Понижења, поразе, варварско пљачкање, побожни цесар Мавриције трпио је до последњег часа; па најпосле постом и

молитвом укрепљен скочи на оружије, у многим сражењима победи крволочног Козроја и с његовим сином Сиројем год. 628 закључи мир, повративши у Јерусалим св. крст, на коме наш предраги одкупитељ издахну за наше спасење. Но кад једаред Бог почне да казни, казни ужасно, казни до конца. Времена бејаху сазрела да се испуни пророчанство, ког свемогући Бог предсказа Агари, робињи Сариној „умножићу веома сјеме твоје, да се неће моћи пребројити од множине, ето си трудна, и родићеш сина и надјени му име Исмаило... а биће човјек убојица; рука ће се његова дизати на свакога, а свачија рука на њега, и наставаће на погледу свој браћи својој.“¹⁾

Мухамед подиже крваву заставу против Христа и његове цркве, разпали арапе и као тигар насрну на већ измрцварено византијско царство. „Сабља отвара рај и пакао, говораше фанатични Мухамед; свака капљица крви проливане на услугу божју више вреди него два месеца поста и молитава; који год погине у рату, њему се опраштају највећа недела.“

(НАСТАВИТЕ СЕ).

Поглед по свету.

У „Новој Преси“ од 19. ов. месеца читамо сљедећу депешу: Скупљено свештенство београдске митрополије, владике а на челу им представници манастира предали су један меморандум влади против избора владике Стојковића, почем је он јеретик и ради на томе да уведе разколништво у српској цркви; за то да ће он (Стојковић) бити позван пред епископски синод на одговор. Против случајног избора Стојковића за српског патријара биће поднесен један озбиљни протест.“

Ако су све Пресине депеше тако веродостојне, као што је ова, ми неможемо а да од срца не честитамо „Преси“ и њеним читаоцима. Независна Србија поштује свачија права, а своја брани; измишљени протест дакле нема цели.

Ми се надамо да ће наша преко савска и преко дунавска браћа знати, да свештенство у Србији, као народно свештенство, неможе њима желети друго, до оно што већина наше прекосавске и прекодунавске браће, свесних срба жели и хоће.

¹ Вид. књ. Мојсијеу глав. 16. 10, 11, 12.